

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Сільське господарство займає важливе значення у господарському комплексі країни, оскільки у загальній економіці все взаємозалежне, отже стабільна, прогресуюча сільськогосподарська діяльність необхідна для рівномірного розвитку всіх відповідних галузей господарства. На сьогодні питання фінансового забезпечення аграрних підприємств набуває особливого значення. Адже рівень розвитку аграрних підприємств впливає на життєвий рівень населення України та на економіку загалом. Аграрний напрямок досить ресурсомісткий, особливо дивлячись на тривалий виробничий цикл та період обігу коштів, який за деякими секторами того чи іншого господарства досягає кількох років. Виходячи з цього аграрній сфері необхідне постійне та стабільне джерело фінансування, яке забезпечило б виробничий цикл на якісному та технологічно новому рівні.

Сектор сільського господарства постійно потребує стабільного фінансування своєї діяльності, то зовнішнього, то внутрішнього, адже найменший збій у постійно діючому виробничому циклі може призвести до зтяжненого, низькорентабельного або навіть збиткового стану. Відомо, що сільське господарство є досить ризикованим, тому вирішення проблем зниження ступеня цього ризику має приймати держава, оскільки саме вона має багаторічний досвід у регулюванні агровиробництва.

У зв'язку з обмеженістю фінансової підтримки з боку держави саме сільськогосподарські підприємства (СП) мають шукати власні джерела фінансування щодо підвищення рівня розвитку. Можна визначити проблеми, що заважають стабільному розвитку агроформувань:

- відсутність скоординованості у прийнятті управлінських рішень на державному та регіональному рівнях влади у галузі управління розвитком аграрного підприємства;
- низька ефективність інтеграції виробництва та науки.

Насамперед державна підтримка має бути спрямована на найважливіші прикладні розробки та фундаментальні дослідження орієнтованих на швидку віддачу.

До зовнішніх джерел фінансування відносяться позикові джерела, до них відносяться довгострокові кредити банків та інші кредитні ресурси, цільовий державний кредит, спрямований на конкретний вид інвестування та залучені джерела – це внески сторонніх вітчизняних та зарубіжних інвесторів (гранти, безповоротна фінансова допомога), внутрішні джерела самофінансування, а саме частина прибутку, що спрямовується на розвиток виробництва, амортизаційні відрахування, доходи від реалізації основних засобів, частина залишків оборотних активів, що мобілізується, емісія цінних паперів.

Доступ до фінансування має вирішальне значення для виживання та зростання СП. Щоб полегшити кредитування СП, важливо розробити добре продуману законодавчу та нормативну базу, яка зменшує передбачувані ризики кредитування, забезпечує надійну банківську практику та усуває асиметрію інформації. Досягнуто певних результатів у розробці такої міцної законодавчої бази: запущено сучасні та уніфіковані реєстри для полегшення використання рухомих активів як застави, а банківські правила узгоджуються з вимогами Базель III. Проте кредитне середовище продовжує залишатися напруженим, де економіка страждає від війни. Війна Росії проти України завдала масштабних збитків українській економіці. За даними Світового банку загальна сума збитків оцінюється у 349 млрд дол США [1].

Докладено значних зусиль для створення фондів кредитних гарантій для підтримки кредитування СП. Певні успіхи досягнуті у сприянні розвитку небанківських фінансових інструментів, таких як лізинг і факторинг. Здійснюються реформи законодавчої бази для підтримки розвитку обох типів альтернативних фінансових інструментів; однак використання обох типів інструментів залишається значно нижчим за потенціал. Помітні невеликі досягнення у розробці спеціальної правової бази для сприяння інвестиціям венчурного капіталу (ВК), втім фінансування ВК навряд чи відіграватиме важливу роль в Україні в короткостроковій перспективі. Україна включила фінансову грамотність у Стратегію МСП на 2020 рік [2]. Поступово запроваджується обов'язкова відповідність Міжнародним стандартам фінансової звітності для СП, що, як очікується, призведе до більш точного фінансового управління та звітності серед бізнес-спільноти в середньостроковій перспективі.

Динамічний вихід на ринок бізнесу, ріст і розвиток не лише вимагають дружніх адміністративних, податкових, інвестиційних і торговельних режимів, але й покладаються на більш фундаментальні та горизонтальні аспекти бізнес-середовища, які забезпечують рівні умови діяльності для всіх фірм. Малі СП опиняються в особливо несприятливому становищі порівняно з великими та/або державними фірмами, коли працюють у неповноцінному інституційному середовищі, і на них непропорційно впливає нерівність умов конкуренції. Цей компонент охоплює три ключові аспекти, що сприяють створенню рівних умов діяльності в економіці: конкуренція, виконання контрактів та альтернативне вирішення суперечок, а також чесність бізнесу.

Чесна конкуренція має вирішальне значення як для економічного зростання, так і для зменшення бідності. Конкуренція створює середовище, в якому економічні суб'єкти стимулюються до підвищення ефективності, інвестування, інновацій та залучення клієнтів, пропонуючи кращі товари та послуги за нижчими цінами. Хоча законодавство та політика щодо конкуренції не спрямовані конкретно на малих СП, широке та ефективне правозастосування законодавства про конкуренцію має важливе значення для забезпечення рівних умов діяльності, що, у свою чергу, принесе їм користь. Цей вимір зосереджується на аспектах режиму законодавства про конкуренцію, який забезпечує нейтральну та ефективну правову базу та забезпечує компетентність, об'єктивність і незалежність правозастосовного органу у його застосуванні.

Хоча більшість основних будівельних блоків, необхідних для створення функціональних режимів конкуренції, присутні в Україні, фактичне впровадження залишається найважчим викликом. Правова база для конкуренції загалом добре розвинена в Україні охоплюючи більшість основних положень функціональних режимів конкурентної політики. В Україні заборонено антиконкурентні угоди та зловживання домінуючою поведінкою, і має положення щодо контролю за злиттям. Законодавство про конкуренцію однаково поширюється на всі підприємства, незалежно від розміру та форми власності; тобто ані державні, ані іноземні підприємства не звільнені від його дії. Однак, імплементація законодавства про конкуренцію є недостатньою, з огляду на те, що воно демонструє значне переслідування картелів та/або контроль за злиттям [3]. Причиною цього може бути відсутність необхідних інструментів, небажання використовувати наявні повноваження, недостатнє фінансування та кадрове забезпечення конкурентних органів або політичні фактори.

Органи з питань конкуренції діють при місцевих міністерствах, органи з питань конкуренції в юрисдикціях формально є незалежними установами. Органи з питань конкуренції в усіх юрисдикціях проводять оцінку конкуренції законів і нормативних актів, і при цьому враховують бар'єри входу для малих СП.

Потребують активізації зусилля із забезпечення конкуренції, зокрема у сферах картелів та контролю за злиттям:

- для покращення контролю за злиттям органи з питань конкуренції повинні забезпечити належне повідомлення про всі злиття, які відповідають встановленим законодавством вимогам;
- усі органи з питань конкуренції повинні мати необхідні та стандартні інструменти розслідування та санкцій як сприятливу умову для жорсткого правозастосування;
- ефективне та неупереджене правозастосування вимагає висококваліфікованих правозастосовних органів, які діють в інституційному середовищі, яке забезпечує незалежність від втручання державних чи приватних зацікавлених сторін.

Нині СП зіштовхнулися з проблемою самостійного вибору джерел фінансового забезпечення діяльності. Система фінансування супроводжується скороченням фінансових ресурсів, брак яких відчувається при покритті не тільки капітальних, а й, найчастіше, поточних потреб. Сільське господарство, яке найбільше залежить від державної фінансової підтримки через об'єктивні причини, сьогодні функціонує в умовах різкого скорочення бюджетних коштів, що призводить до падіння виробництва сільськогосподарської продукції, погіршення матеріально-технічної бази галузі, зниження рівня життя сільського населення. Важливою науковою та практичною пропозицією є використання лізингу як одного з інструментів фінансування сільськогосподарських підприємств. Не менш важливим для підвищення інвестиційної привабливості та розширення можливостей фінансового забезпечення аграрної сфери є проведення земельної реформи, запровадження фіскальних методів стимулювання інвесторів (зниження податкових ставок, використання прискореної амортизації тощо).

Уряду слід активізувати свої зусилля та розглянути наступне: збільшення охоплення системи кредитної інформації, щоб вона збирала платіжну інформацію від ширшого кола учасників; підтримка розвитку лізингу та факторингу шляхом завершення та перегляду поточних реформ законодавчої бази; координація заходів з підвищення фінансової грамотності для підвищення рівня ефективності таких ініціатив.

Література:

1. Як війна вплинула на економіку України. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916> (дата звернення: 06.11.2022).
2. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядження. Кабінет Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р. База даних. «Законодавство України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250167535> (дата звернення: 06.11.2022).
3. SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2020. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/ac6d45ca-en.pdf?expires=1667564297&id=id&accname=guest&checksum=E2F3CBEA7DDF3D97EED2D9FC49E92F1B> (дата звернення: 06.11.2022).